

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Ján Koper
Článok / Article: Apologia pro Politica Scientia
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov –
UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences
and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

KOPER, J. 2017. Apologia pro Politica Scientia. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 20, č. 1, 2017. ISSN 1335 – 2741, s.11-33. Dostupné na internete:
<<http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2017/1-2017/jan-koper.html>>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

APOLOGIA PRO POLITICA SCIENTIA

DEFENSE OF POLITICAL SCIENCE

Ján Koper*

ABSTRACT

Political science as a separate scientific discipline is a relatively young science, which gradually separated from other social sciences. Nevertheless, part of the political elite and scholars from the natural sciences often do not recognize the results achieved by political science and they denigrate it in the eyes of other experts as well as in the eyes of the public. By this article, the author aims to defend the existence of political science as an autonomous scientific discipline. By means of statistical comparisons and data analysis, he confronts several fault perceptions such as the excessive amount of political scientists and often discussed inability of students of political science to prove competence in the praxis. He underlines that political science has its own specific object of research and it reveals the general rules of functioning of the society. Yet, on the other hand, he admits that politics is a specific and very dynamic area with particularities that may hinder the development of political research and the institutionalization of the political science as a science. After pointing out these specificities he concludes that it is the right time to re-initiate the association to support this discipline and he suggests that political scientists are not enemies of the political establishment, but rather they seek to be its partners.

Key words: political science, politicians and political science, methods of political science, concepts of political science, patterns of political science, particularities of political science

Úvod

Politológia ako samostatná disciplína je relatívne mladá veda, ktorá sa postupne vyčlenila z iných spoločenských vied (najmä sociológie) a definitívne sa konštituovala aj prostredníctvom medzinárodného konsenzu v otázkach objektu výskumu, ktorý podporilo UNESCO. Napriek tomu časť politickej elity a vedcov z oblasti prírodných vied neuznáva výsledky dosiahnuté politológiou ako

* Prof. PhDr. Ján Koper, PhD. pôsobí ako vedúci katedry a profesor na Katedre politológie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: jan.koper@umb.sk.

vedou a dehonestuje ju v očiach odborníkov z iných vied, ale aj v očiach verejnosti. Politológia má vlastný, špecifický objekt skúmania, odhaľuje všeobecné zákonitosti fungovania politicky diferencovanej spoločnosti, na tomto základe sa vyvinul unikátny vedecký jazyk s vlastným pojmovým aparátom. Na druhej strane politika ako objekt skúmania je špecifická a veľmi dynamická oblasť spoločenského konania s osobitosťami, ktoré v určitých smeroch sťažujú rozvoj samotného politologického výskumu a pokračovanie inštitucionalizácie politológie ako vedy. Politológovia nie sú nepriatelia politického establishmentu, ale jeho partneri. Radi by nimi boli.

1 Nepochybujme sami o sebe!

Ak máme vôbec začať diskutovať o zmysle politológie a jej význame nielen v existujúcej štruktúre vied o spoločnosti aj v celospoločenskom rozmere, mali by sme sa najprv zbaviť pocitu menejcennosti, vlastnej profesionálnej seabedehonestácie vo vzťahu k iným spoločenským, humanitným, resp. prírodným vedám, vo vzťahu k politickým individuálnym a inštitucionálnym autoritám a hlavne vo vzťahu ku všetkým spoluobčanom, ktorí spolu snami zdieľajú existujúcu domácu a zahraničnú politickú realitu. Je pravda, že k tomuto pocitu výrazne prispieva naše okolie, nepochopiteľne najmä naši politickí reprezentanti, ba čo viac, veľmi neprofesionálne, bez znalosti vecí, vezúc sa na vlnu zdanlivej nepotrebnosti, ba až škodlivosti spoločenských a humanitných vied.

Dokážeme identifikovať kedy a prečo mohlo dôjsť k vzniku tohto postoja voči politológii a ostatným spoločenským a humanitným vedám. Slovensko je stále transformujúcou sa spoločnosťou. V rámci tohto procesu politické elity, ktoré prevzali zodpovednosť za osudy našej spoločnosti, museli opustiť hodnotové základy tvorby a realizácie politiky a naskočiť na vlnu pragmatizmu pri riešení aktuálnych problémov prechodu k modernému typu politického systému vo všetkých sférach spoločenského života. Reálne potreby praxe v príprave vlastných národných špecialistov v rôznych oblastiach produktívnej činnosti a na druhej strane liberalizácia vzdelávacieho systému ako jedno z takýchto praktických riešení, umožnili vznik veľkého množstva vzdelávacích inštitúcií. Tie poskytli možnosť vysokoškolského vzdelania pre oveľa širší okruh ľudí, nevynímajúc jeho spoločenskovedné zameranie. Zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov verejnej správy malo pozitívny dopad na ich mzdové ohodnotenie a tým aj na rast kvality týchto zamestnancov. „Dovzdelanie“ verejnej správy a

rekvalifikácia učiteľov sa však naplnili, no vzdelávacie kapacity zostali nezmenené, dokonca sa rozširovali buď prostredníctvom vzniku súkromných vysokých škôl alebo akreditáciou stále nových a nových študijných programov v rámci verejných vysokých škôl. Takto sa otvoril priestor pre každého záujemcu o spoločenskovedné, resp. humanitné vzdelanie. Problém však nastal vtedy, keď vzdelávacia kapacita takto zameraných vzdelávacích ustanovizní prekročila kapacitu trhu práce na umiestnenie absolventov. Začal sa hľadať vinník vysokej miery ich nezamestnanosti, ktorým sa stali vysoké školy so zdanlivo vysokým počtom absolventov, predovšetkým politológie, práva, sociálnej práce alebo pedagogických špecializácií. Medzi prvými, ktorí sa takto vyjadrili, bol aj predošlý minister školstva a bývalý podpredseda Smeru-SD **D. Čaplovič**, mimochodom sám reprezentujúci práve spomínané spoločenské a humanitné vedy. S kritickými slovami voči politológii a príbuzným disciplínam vystúpil aj pán prezident **A. Kiska**, predseda vlády **R. Fico** a minister práce, sociálnych vecí a rodiny **J. Richter**. Aj taký politický a ekonomický pragmatik, akým je europoslanec **R. Sulík**, stojaci na čele SaS, podľahol móde hľadania „vnútorného vinníka“ jednoznačného trendu nárastu záujmu o spoločenské a humanitné vedy, na úkor vied prírodných, keď na stretnutí s obyvateľmi Trenčína vyslovil tézu o tom, že považuje za úplne zbytočné, aby štát platil štúdiám politológie komukoľvek. Nech také existuje, kto chce takéto niečo vyštudovať, nech si to zaplatí. (Strana SaS, 2016)

Túto „*politickú nadstavbu*“ v kritike politológie zákonite alogicky využili aj niektoré authority z oblasti prírodných vied, najmä tí, ktorí boli, resp. sú súčasťou poradných orgánov vlády a ministerstiev, neskôr aj v rámci činnosti nezávislej Akreditačnej komisie SR. Budovať systém vied a ich evaluácie len na princípe fungovania a hodnotenia výstupov prírodných vied je nelogické, okrem toho nespravodlivé, najmä preto, že aj medzi prírodnými vedami navzájom existujú zásadné rozdiely vo vnútornej logike výstavby vedy, realizácii vedeckého výskumu a, samozrejme, aj hodnotenia jeho úrovne, resp. kvality. Princípy metodologického a ontologického naturalizmu, typické pre pozitivistickú vedu, boli dávno prekonané a odmietnuté ako zásadné brzdy pre rozvoj vedeckého bádania. Dnes nikomu nemusíme dokazovať, že javy prírodné a sociokultúrne sú kvalitatívne odlišné. Požiadavka skúmať spoločnosť len pomocou metód prírodných vied dovedla mnohé vedy na pokraj zániku (fyzikalizmus v sociológii), ba čo viac, spoločenská aplikácia takýchto teórií viedla k politickej praxi autoritarizmu a totalitarizmu, rasizmu, odmietaniu a potlačovaniu ľudských a občianskych práv a slobôd, genocíde, zdôvodňovaniu nevyhnutnosti vojen,

odmietaniu pokroku ako takého. To isté sa týka aj princípu etickej neutrality. Ako keby vedec mal uskutočňovať len sociálnu diagnostiku asociálnou terapiou nech sa zaoberá kto chce. Ako keby vedcovou úlohou nebolo hodnotiť, len problém dokonale opísať, resp. analyzovať. Ako keby pre prírodné vedy mal byť typický sociálny nihilizmus a pre spoločenské vedy sociálna neangažovanosť.

Stali sme dobrou kauzou na odpútanie pozornosti od potreby riešiť zásadné problémy obyvateľov SR, najmä však riešiť otázky efektívneho fungovania vzdelávacieho systému na všetkých stupňoch a jeho prepojenosti s praxou. Ani pravica, ani liberáli, ani ľavica doteraz nenašli odvahu kvalitatívne zreformovať vzdelávací systém práve z obavy zo straty hlasov tej skupiny voličov, ktorí predstavujú oblasť vedy, výskumu a vzdelávania v spoločnosti, skupiny, ktorá predstavuje jej intelektuálnu elitu. Na druhej strane súčasní politici nepotrebujú intelektuálov, ktorí dokážu nastaviť zrkadlo ich rozhodnutiam, uskutočniť ich kritickú reflexiu v mene celospoločenského dobra. Takto sa intelektuáli, najmä z oblasti spoločenských a humanitných vied ocitajú v postavení nepriateľa politického establišmentu, a najskôr tí, ktorí sa veci najviac rozumejú – politológovia, sociológovia, historici, právnici, pedagógovia, sociálni pracovníci a pod. Zmyslom vedeckej a pedagogickej činnosti týchto ľudí je v drvivej väčšine reálny pohľad na svet, na politiku, odtabuizovanie tém, vysvetľovanie, hľadanie konsenzu a kompromisu. No keď narazia na nekritické presvedčenie politikov o neomylnosti a univerzálnosti ich právd, ktoré vychádzajú z nevyhnutnosti uspokojiť vlastné skupinové záujmy a záujmy sponzorov prostredníctvom držby politiky, stávajú sa spoločenský vedci pre spoločnosť „zbytočnými“. **Stalin, Mao, PolPot (Saloth Sar)** sa pokúsili vymazať intelektuálov zo spoločnosti fyzicky. Takmer sa im to podarilo. Postmoderná doba potrebuje všestranného, rozhladeného a univerzálneho človeka, zároveň sa nevyučuje jeho špecializácia.

A teraz uvedieme niektoré fakty, ktoré snáď vyvrátia mylný dojem o masovosti a škodlivosti politológie v rámci vysokoškolského vzdelávacieho systému v Slovenskej republike.

V súčasnom období úspešným inauguračným procesom prešlo desať profesorov teórie politiky respektíve politológie. Z toho traja sa v roku 2017 dožijú, alebo už majú viac ako 70 rokov. Ďalší dvaja majú 65 a 67 rokov. Jeden ďalší profesor bude mať v strede akreditačného cyklu 63 rokov. To znamená, že ich garančný potenciál je nulový. Zostávajú štyria profesori vo veku od 41 do 59 rokov. Neporovnávame s inými vednými disciplínami, hovoríme vyslovene o politológii, respektíve teórii politiky. Posúďte sami, či je to veľa, alebo málo. Je to žalostne málo

pre rozvoj dôležitej vednej disciplíny. (Profesori vysokých škôl, 2016)

Ďalším argumentom je počet prijatých študentov do prvého roka bakalárskeho štúdia na akademický rok 2016/2017. Ako príklad uvádzame Fakultu politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (FPVaMV UMB). Celkovo bolo prihlásených na prijímacie pohovory na denné štúdium 40 uchádzačov, prijatých bolo 34, zapísaných 11. Na externé štúdium bolo prijatých 8 uchádzačov a zapísali sa štyria. Podobná situácia je na všetkých ostatných pracoviskách, ktoré zabezpečujú štúdium politológie, či už v rámci samostatného študijného programu, alebo v kombinácii s inými študijnými programami. Celkovo na FPVaMV UMB v dennom bakalárskom štúdiu je 46 študentov a na magisterskom stupni 56 študentov v študijnom programe politológia. V dennej forme doktorandského štúdia pôsobia piati doktorandi. Z celkového počtu študentov na UMB predstavuje počet politológov 1,4 %.

Celkovo v Slovenskej republike v dennom štúdiu bakalárskeho a magisterského stupňa študuje 760 politológov. Z celkového počtu študentov v Slovenskej republike denného bakalárskeho a magisterského štúdia to predstavuje 0,8 %. Znovu je to na posúdenie masovosti zastúpenia tohto študijného programu. (Štatistická ročenka vysoké školy, 2016)

Príkladom neadekvátneho nakladania so štatistickými údajmi sú nasledujúce tabuľky, ktoré porovnávajú mieru zhody medzi absolvovaným študijným odborom a profesionálnym zameraním v praxi. Bolo by zaujímavé opýtať sa autorov tabuliek, ako definovali zamestnanie absolventa politológie, respektíve absolventov študijných programov, ktoré sú v tabuľke označené názvom „*sociálne a behaviorálne vedy*“. Profil absolventa politológie totiž nie je viazaný na výkon jednej profesie. Absolvent bakalárskeho stupňa politologického štúdia podľa profilu uvedeného v Opise študijného programu schváleného Akreditačnou komisiou SR je spôsobilý pracovať vo vládných a mimovládnych, domácich a zahraničných inštitúciách a organizáciách a takisto v inštitúciách zaoberajúcich sa empirickou identifikáciou stavu spoločnosti, v kultúrno-spoločenských organizáciách, v redakciách odborných a spoločenských periodík a iných masmédií, na rôznych výkonných postoch v štátnej správe a v orgánoch samospráv. Magister politológie je pripravený viesť odborné tímy v procese realizácie jednotlivých politík na rôznych riadiacich úrovniach v rámci orgánov štátnej správy a samosprávy, generovať rozvojové projekty, viesť projektové tímy, lektorovať odbornú problematiku. Absolvent doktorandského štúdia je pripravený realizovať vedeckú analýzu jednotlivých politík, získavať a spracovávať adekvátne informácie, uskutočňovať expertízne vstupy, pôsobiť vo

vzdelávacej a vedecko-výskumnej sfére, vo výskumných ústavoch, špecializovaných katedrách a fakultách domácich a zahraničných vysokých škôl, evaluovať domácu a zahraničnú politiku. Predpokladáme, že autori nasledovných tabuliek zrejme neobsiahli tieto široké možnosti uplatnenia absolventa študijného programu politológia, keď tvrdia, že zhoda odborného profilu s praktickou profesiou je v sekcii sociálnych a behaviorálnych vied, kde politológovia patria, len 40 %. (Nagyová: Školy posielajú..., 2015)

Najvyššia miera zhody medzi študijným odborom a zamestnaním

Študijný odbor	Priemer v %
Veterinárstvo	94
Počítačové vedy	91
Právo	82
Architektúra a stavitelstvo	77
Zdravotníctvo	75
Inžinierstvo a inžinierske odbory	74
Matematika a štatistika	72

Najnižšia miera zhody medzi študijným odborom a zamestnaním

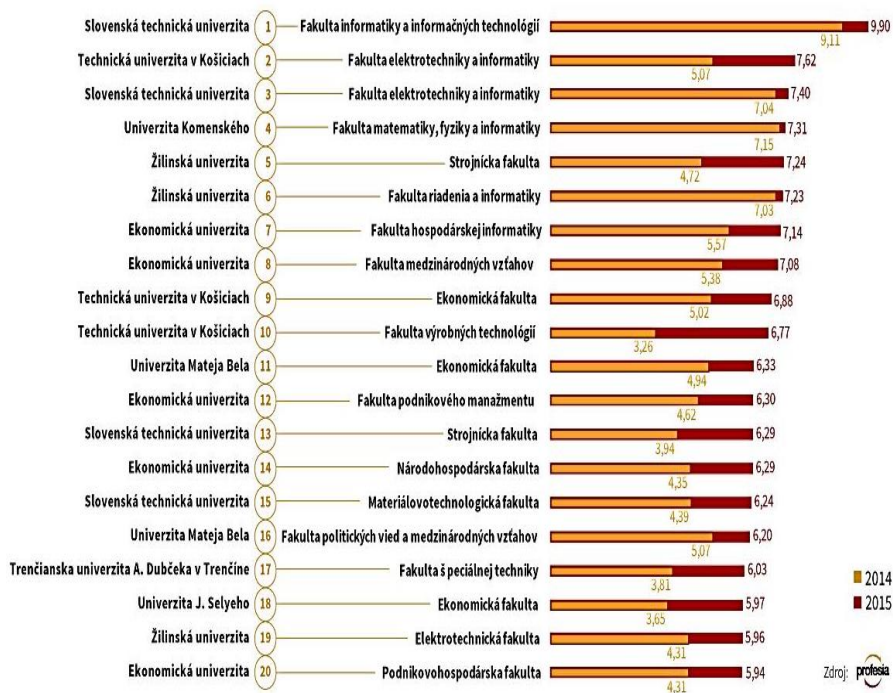
Študijný odbor	Priemer v %
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	42
Ochrana životného prostredia	42
Bezpečnostné služby	41
Sociálne a behaviorálne vedy	40
Vedy o živote	39
Fyzikálne vedy	38
Humanitné vedy	32

Autor: SHUTTERSTOCK, Infografika: Pravda

Ako je to s uplatniteľnosťou absolventov politológie? Zdá sa, že niektoré štatistiky vyvracajú všeobecne prijaté presvedčenie o nadbytočnosti alebo neuplatniteľnosti absolventov politológie v praxi. Zaujímavá je štatistika portálu profesia.sk, ktorý pravidelne mapuje vysoké školy a ich fakulty podľa záujmu zamestnávateľov. Medzi top 20 fakultami, ktoré sú vo väčšine prípadov zamerané na informatiku, strojárstvo, technológiu a manažment, permanentne figurujú dve fakulty zamerané odlišne, a to je Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej Univerzity v Bratislave a Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov v Banskej Bystrici. (Rebríček vysokých škôl..., 2016)

Rebríček fakúlt

priemerný počet pozretí životopisu zamestnávateľmi

Z celkového počtu 112 fakúlt patrí Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB 10. miesto v rebríčku najžiadanejších absolventov na trhu práce. (Fakulta politických vied..., 2016)

Škola	Fakulta	Poradie
Slovenská technická univerzita v Bratislave	<u>Fakulta architektúry</u>	1
Akadémia umení v Banskej Bystrici	<u>Fakulta múzických umení</u>	2
Slovenská technická univerzita v Bratislave	<u>Fakulta chemickej a potravinárskej technológie</u>	3
Univerzita Komenského v Bratislave	<u>Fakulta matematiky, fyziky a informatiky</u>	4
Ekonomická univerzita v Bratislave	<u>Fakulta medzinárodných vzťahov</u>	5
Paneurópska vysoká škola	<u>Fakulta ekonómie a podnikania</u>	6
Žilinská univerzita v Žiline	<u>Fakulta riadenia a informatiky</u>	7
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	<u>Ekonomická fakulta</u>	8
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre	<u>Technická fakulta (skôr Mechanizačná fakulta)</u>	9
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	<u>Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov</u>	10
Univerzita Komenského v Bratislave	<u>Fakulta managementu</u>	11
Univerzita Komenského v Bratislave	<u>Lekárska fakulta</u>	12
Technická univerzita v Košiciach	<u>Ekonomická fakulta</u>	13
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre	<u>Fakulta stredoeurópskych štúdií</u>	14
Univerzita J. Selyeho	<u>Pedagogická fakulta</u>	15
Univerzita Komenského v Bratislave	<u>Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta</u>	16
Ekonomická univerzita v Bratislave	<u>Fakulta hospodárskej informatiky</u>	17
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	<u>Filozofická fakulta (skôr Fakulta humanitných vied)</u>	18
Trnavská univerzita v Trnave	<u>Teologická fakulta; Bratislava</u>	19
Žilinská univerzita v Žiline	<u>Strojnícka fakulta</u>	20

Zároveň doplníme údaj z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny z decembra 2016 o počte uchádzačov o zamestnanie absolventov vysokých škôl podľa skupín študijných odborov, kde sa uvádza, že v skupine 67- Politické vedy bolo evidovaných celkovo 214 uchádzačov (z toho UMB 19), čo predstavuje 5,21 % z celkového počtu všetkých uchádzačov o zamestnanie po absolvovaní vysokej školy. (Nezamestnanosť – absolventi, 2016) Zdôrazňujeme však, že pod názvom Politické vedy sa okrem politológie uvádza ešte verejná politika a verejná správa, európska verejná správa, verejná politika a verejná správa v strednej Európe, medzinárodné vzťahy, európske štúdiá, multikultúrne európske štúdiá a religionistika (Štatistická ročenka vysoké školy, 2016), čo takisto do značnej miery minimálne skresľuje údaje o počte nezamestnaných absolventov politológie.

2 Nepochybujme o tom, že politológia je vedou!

To, že vznikla politológia ako samostatná veda, nie je náhoda. Sme pupočnou šnúrou spätí s filozofiou a so sociológiou. Žiadna filozofická koncepcia (ani tá antická), ani sociologický rámec by nebol komplexný a ucelený, keby neobsahoval politično vo všetkých jeho prejavoch a nuansách. Nevyhnutne vznikla potreba toto politično skúmať ako samostatný vedecký objekt, nie odtrhnuto od ostatných, ale práve v korelácii s ostatnými sférami spoločenského života. Politológia nie je a nikdy nebola introvertná veda (zameraná výlučne do svojho vnútra), vždy skúmala a skúma interakcie s vonkajším prostredím, je teda disciplínou s výrazným extrovertným charakterom.

Objektom nášho záujmu je dynamický, premenlivý fenomén politiky, cez prizmu moci, čo je unikátne. Teda máme svoj špecifický objekt skúmania. Postupne sme sa dopracovali k vlastnému a špecifickému kategoriálnemu aparátu, máme vlastné výskumné metódy, resp. aplikujeme metódy príbuzných vied na špecifický objekt výskumu asme schopní odhaľovať všeobecné zákonitosti vzniku, vývinu fungovania nášho objektu skúmania. Tri dimenzie politična sformulované **C. Schmittom** (Schmitt, C.: *Pojem politična*. Brno – Praha: CDK/OIKOYMENH, 2007) a interpretované **P. Kulašikom** a **R. Tóthom** (Kulašik, Tóth, 1998, s.28) sú syntézou debaty o objekte a predmete politológie:

DIMENZIE POLITIČNA AKO NÁSTROJE ANALÝZY		
DIMENZIE	KATEGÓRIE	KLÚČOVÉ OTÁZKY
POLITY (Forma) Rámec politického konania	Medzinárodné dohody pravidla	Ktoré medzinárodné dohody určujú rámec konania ?
	Ústava – základné ústavné princípy	Ktoré základné ústavné princípy musia byť dohodnuté?
	Politické inštitúcie	Ktoré politické inštitúcie sa podieľajú na politických rozhodnutiach ?
	Zákony a právne normy	Ktoré zákony a právne normy majú rolu?
	Politická kultúra	Aký vplyv má politická kultúra ?
POLICY (Obsah) Materiálne výsledky politiky	Program, ciele	Ake ciele máme dosiahnuť ?
	Riešenie	O akých riešeniach budeme diskutovať ?
	Výsledky politiky	K akým výsledkom ?
	Ohodnotenie politiky	Ako sú výsledky ohodnotené ?
POLITICS (Proces) Proces politickej vôle a politických rozhodnutí	Politickí aktéri	Ktorý politický aktéri stoja v stredebode? Kto sa zúčastňuje a kto je postihnutý ?
	Participácia	
	Konflikty	Ako prebiehajú konfliktné línie ?
	Boj o účasť na moci (rozhodnutia, záujmy, artikulácia, výber, presadenie)	Aké mocenské štruktúry musíme mať a čo majú ovplyvňovať ? Aké záujmy musíme definovať, ako sú sprostredkované a presadzované ?
	Získanie legitimity (rokovania, hľadanie kompromisov, konsenzus)	Ako sa dosahuje väčšina ? Ako sa hľadá súhlas ?

Svoju vlastnú existenciu máme vlastne potvrdenú aj medzinárodnou autoritou: dôležitú úlohu pri rozvoji politológie malo aj UNESCO, ktoré malo rozhodujúci vplyv pri založení Medzinárodného združenia pre politickú vedu (IPSA) v roku 1949. Tento krok inicioval vznik národných združení a komunikáciu medzi politológmi na celom svete. UNESCO vypracovalo aj nomenklatúru jednotlivých oblastí politológie ako vednej disciplíny, čo viedlo k jej definitívnemu etablovaní na európskych univerzitách a bolo posledným krokom k jej zmedzinárodňovaniu. Na medzinárodnom kolokviu pod patronátom UNESCO v Paríži v roku 1950 bola štruktúra politickej vedy zhrnutá do 4 základných oblastí: 1. *politická teória a metodológia*; 2. *politické inštitúcie a organizácie*; 3. *politické strany, skupiny a verejná mienka*; 4. *medzinárodné vzťahy a svetová politika* (medzinárodná politika, medzinárodné organizácie, medzinárodné právo).

Obsah politológie bol upravený a špecifikovaný na medzinárodnom kolokviu (odborný rozhovor) o otázkach politickej vedy, ktoré sa konalo vo Francúzsku v roku 1984, takto: politická teória (politická teória a dejiny ideí) politické inštitúcie (ústava, regionálna a miestna správa, verejná administratíva, ekonomické a sociálne funkcie správy, porovnávacie štúdium politických inštitúcií); strany, skupiny a verejná mienka (politické strany, skupiny a asociácie, účasť občanov na riadení a administratíve, verejná mienka); medzinárodné vzťahy (medzinárodná politika, politika a medzinárodné organizácie, medzinárodné právo).

Integratívnym elementom vyššie uvedeného obsahu politológie je moc. **Moc** vo svojich inštitucionálnych, procesuálnych, personálnych, ako aj psychologických aspektoch a prejavoch.

Čo je pre nás typické? Predovšetkým sme odmietli pozitivistický princíp etickej neutrality, resp. uvedomujeme si, že našu úlohu nikdy nemôžeme redukovať len na sociálnu diagnostiku, aj keď aj táto je bezpochyby nevyhnutná a dôležitá. Sociálna terapia je to, čo je naším poslaním. Ale povedzme si úprimne, ktoré z vied sú toho schopné, ktoré vedy sú ochotné toto robiť?

3 Aké sú naše handicapy?

Nikdy nebudeme tvrdiť, že nemáme čo zlepšovať a zdokonaľovať. Naopak, existencia vnútorného protirečenia medzi očakávaným a skutočným môže mať len pozitívny vplyv na vývoj našej vedy.

a/ Zrejme by sme sa mali zamyslieť nad úpravou tradičnej štruktúry politickej vedy. Na jednej strane sa núka jej rozšírenie o politologickú (nie politickú) analýzu, globalizáciu a integračné procesy sveta ako osobitný predmet politologickej analýzy, návrat k medzinárodným vzťahom v ich praktickom a teoretickom rozmere, otázky bezpečnosti a súčasné bezpečnostné výzvy a podobne. Nie náhodou sa spomínané oblasti vyvíjajú ako samostatné vedecké disciplíny. Na druhej strane konštatujeme, že sme dobrí pri analýze minulosti, celkom sa nám darí reflektovať prítomnosť, ale vedecky (politologicky) predpovedať budúcnosť je našou slabinou. Skutočne, koľko máme medzi sebou politologických prognostikov? Nemyslím tým len na domácej pôde, ale aj na celosvetovej úrovni. Možno sa niektorí nimi stali iba náhodou (lebo si tak silno želali rozpad sovietskeho systému a svetovej socialistickej sústavy, a sa im to splnilo). Čím to je, že politológia nedokáže vedecky predpovedať strategickú budúcnosť? Tri veci sú v tejto argumentácii podstatné: dynamický a rýchlo a

často sa meniaci objekt skúmania, objektívna nemožnosť pri predpoklade zahrnúť do analýzy všetky nevyhnutné premenné a veľmi špecifický vzťah medzi politickou teóriou a politickou praxou, ktorý spočíva aj v tom, že z neúspechov politickej praxe nemôžeme viniť politickú teóriu. Prečo?

b/ Chýba priama korelácia medzi praktickými politikmi a politológmi (politici nás nepočujú), ba čo viac, tým, že sme im schopní nastavovať vedecky podložené zrkadlo, nás považujú za svojho nepriateľa, za politickú opozíciu, čo je mylné a zvrátené. To je podstata negatívneho postoja politických reprezentantov nielen k politológii, ale aj k ostatným spoločenským a humanitným vedám. Žiaľ, historické príklady (a relatívne nedávne – čínska kultúrna revolúcia a polpotovský režim v Kambodži) nihilizácie intelektuálnej elity poznáme. Nikdy nevedli k dobru, práve naopak. Politici sa skôr odmietavo vymedzia voči vlastnej intelektuálnej elite ako voči rôznym prejavom a reprezentantom extrémizmu a radikalizmu. (Obradovič, Garaj, Krajina bez ambícií..., Trend 2/2017)

c/ Kritizujú nás, že nemáme vlastné vedecké metódy, ktoré by našu vedu robili skutočnou vedou. Vychádzajú so špecifika objektu a predmetu skúmania, politológia vychádza z úplne odlišných všeobecných metodologických východísk.

Normatívno-ontologický prístup umožňuje spojiť politiku s etikou, nachádzať a formulovať predstavy o „spoločenskom dobre“, „dobrom poriadku“ a „dobrom živote občana“, hľadať určité trvalé jadro, ktoré je konštantné vo všetkých epochách a ktoré možno chápať ako podstatu politična. Prevažuje inštitucionálne chápanie politična a hlavnými metódami výskumu sú historická, porovnávacía a hermeneutická metóda. Normatívno-ontologická škola je zároveň protipólom scientizmu opierajúceho sa o neobmedzenú vieru v možnosti prírodných a technických vied pri skúmaní politických javov.

Empiricko-analytický prístup argumentuje proti normativizmu ako nebezpečnému prorokovaniu ideálneho štátu. Cieľom tejto metodologickej školy je vytvoriť filozofické základy jednotnej vedy s univerzálne platným metodickým aparátom vytvoreným na základe prísne logických princípov. Politológia nemá radiť vládom a radiacim funkcionárom, ale šírením vedy a poskytovaním kritických metód a na ich základe kritickou analýzou (metóda kritickej skúšky) sociálnych súvislostí má podporovať vývoj spoločnosti slobodných ľudí, V tomto zmysle je príznačné odmietanie dedukcie a orientácia na individualizmus.

Štruktúralno-funkcionalistický (systémový) prístup je logický postup, ktorý sa snaží vysvetliť sociálnu skutočnosť pomocou skonštruovaného modelu v

podobe systému. Centrálnymi pojmami sú štruktúra a funkcie. Každý sociálny objekt je možné považovať za systém, ktorý pozostáva z jednotlivých podsystémov, resp. prvkov. Medzi týmito prvkami navzájom a prvkami a systémom ako takým sa vytvára sieť vzťahov. Každá jednotlivá súčasť plní voči ostatným a voči celku rôzne funkcie. Tie sa definujú ako eufukcie, t.j. pôsobia smerom k udržaniu celistvosti a stability systému, resp. ako disfunkcie. Používa sa aj pojem latentnej (očakávanej) funkcie v prípade, že zložka systému je nová a vopred nevieme definovať, či bude pôsobiť eufukčne, alebo disfunkčne. Systém tak môže byť skúmaný len na základe vlastných vnútorných zákonitostí a vzťahov k prostrediu z hľadiska jeho stability a výkonnosti. Z metodologického hľadiska sa preferuje komparatívna a systémová analýza.

Behavioralizmus ako metodologický prístup označuje postup, na základe ktorého je možné odhaliť „pravdu“ o správaní sa ľudí len systematickým a induktívne generalizovaným pozorovaním vonkajších reakcií na vonkajšie podnety sprostredkovanými osobnosťou človeka. Tieto metodologické postupy boli po tzv. postbehaviorálnej revolúcii zásadným spôsobom rozšírené o používanie štatistiky a anketových metód vychádzajúc z faktu, že človek sa riadi aj neviditeľnými motívmi správania, ktoré je takisto nevyhnutné poznávať.

V slovenských podmienkach sa špeciálne metodológiou empiricky orientovanej politickej vedy zaoberá **P. Ondria** vo svojej monografii s názvom *Teórie a metódy empiricky orientovanej politickej vedy*. (Ondria, 2010) Od všeobecno-filozofického ontologického a epistemologického východiska sa dostáva k obratu od ontologizmu k empirizmu v politickej vede a z praktickej výskumnej stránky zdôrazňuje kvalitatívne a kvantitatívne metódy a nové možnosti využitia komparatívnej metódy.

d/ Samozrejme, že vonkajší pozorovatelia majú istý problém s tým, či politológia ako veda má vlastný špecifický kategoriálny aparát, alebo používa pojmy iných spoločenských a behaviorálnych vied. Aj na to je odpoveď relatívne jednoduchá. Musíme vychádzať z trojdimenzionálneho chápania politična ako objektu skúmania a zároveň z faktu, že politológia nikdy nebola, ani nie je introvertnou vedou. To znamená, že sa nezaobíde bez koordinácie s príbuznými vednými disciplínami. To sa týka aj politologických pojmov. V politológii sa predovšetkým používajú:

A. Kategórie sociológie politiky

Pod *spoločenským systémom* chápeme spoločnosť so všetkými jej prislúchajúcimi atribútmi na určitom stupni historického vývinu. Pod *atribútmi spoločnosti* chápeme jej ekonomickú, sociálnu, politickú a ideologickú štruktúru.

Sociálna štruktúra spoločnosti je jednými z jej atribútov. Je to relatívne pevný zväzok vzťahov medzi elementmi spoločenského systému. Základnými prvkami sociálnej štruktúry spoločnosti sú triedy, spoločenské vrstvy a skupiny (veľké, malé), národy a národnosti, profesionálne skupiny (sú výsledkom spoločenskej delby práce), demografické skupiny (rozdelenie obyvateľstva do skupín podľa veku a pohlavia, rodina), teritoriálne skupiny (napr. obyvateľstvo mesta a obyvateľstvo dediny), politické skupiny (strany, hnutia, elity, nátlakové a záujmové skupiny a ich inštitúcie), náboženské skupiny a ich organizácie a inštitúcie a sám občan, resp. osobnosť ako súčasť spoločnosti.

Spoločenské vzťahy sú vzájomné vzťahy medzi uvedenými prvkami spoločenskej štruktúry vrátane vzťahov výrobných, právnych, mravných, estetických, ideologických ale aj vzťahov priateľských či intímnych. Spoločenské vzťahy majú rôzne úrovne, najdôležitejšia z nich je vzájomná kombinácia vzťahov medzi jednotlivcami, spoločenskými skupinami a spoločnosťou ako takou.

Existuje veľa názorov na definíciu *spoločenskej skupiny*. Väčšina západných politológov sa zhoduje na takej abstraktnej definícii spoločenskej skupiny, ktorá ju považuje za kvalitatívne rovnorodý útvar (sociálny), ktorý sa líši od ostatných útvarov práve touto vlastnosťou. Určujúce sú v tomto prípade kritériá tejto rovnorodosti, t.j. na základe akého záujmu tieto skupiny vznikajú. Pod spoločenskou skupinou sa rozumie taký útvar, v ktorom „spoločenské vzťahy určujú charakter celku“. Pre každú skupinu sú charakteristické tieto znaky:

- má vlastný vnútorný život a je vnútorne jednotná,
- zánikom jednotlivca spoločenská skupina nezaniká,
- každá skupina sa prejavuje špecifickým duchovným životom,
- jedinec cíti skupinu ako celok členený na jednotlivcov, ktorí sa k sebe správajú ako druhovia,
- má svoje vlastné skupinové vedomie,
- vnútorná jednota existuje aj vtedy, ak ju jednotliví členovia nepociťujú,
- existuje vnútorná solidarita, ale aj sféra nezávislosti jednotlivca na skupine. Preto táto skupina nemusí byť vždy absolútne jednotnou.

Z tohto dôvodu sa za sociálnu skupinu môže považovať každé spojenie ľudí, ktoré je výsledkom snahy realizovať ich spoločné potreby a záujmy, počnúc rodinou až po ľudstvo ako celok. Nesmieme ich však stotožňovať s náhodným súborom či agregátom ľudí.

Skupinový záujem je záujem určitého spoločenstva ľudí, ktorý vzniká na určitej spoločnej sociálnej báze (pôvod, bydlisko, spoločné územie, rovnaký

vek, rovnaký systém hodnôt, rovnaké politické ciele apod.). Skupinový záujem je koncentrovaným výrazom snáh skupiny realizovať svoje potreby. Skupinové potreby predchádzajú skupinovému záujmu v procese jeho formovania. Skupinový záujem sa postupne vykryštalizuje do určitého rebríčka hodnôt, ktorý danú skupinu reprezentuje, odlišuje ju od ostatných skupín, skupina sa tento systém hodnôt snaží presadiť vo svojej činnosti. Jednotlivec presadzuje svoj záujem prostredníctvom skupinového záujmu.

Sociálna mobilita sa chápe ako prechod ľudí z jednej sociálnej skupiny do druhej (horizontálna mobilita), alebo ako zmena sociálneho statusu jednotlivca v rámci jednej sociálnej skupiny (vertikálna mobilita).

Sociologický význam pojmu *moc* je mnohoznačný. Predovšetkým sa moc v danom spoločenskom systéme chápe ako inštitucionalizovaný spôsob realizácie rozhodnutí záväzných pre všetky stránky zúčastnené v určitom sociálnom konflikte. Iný spôsob definície chápe moc ako istý druh vplyvu na chovanie jednotlivca. Ďalším najrozšírenejším spôsobom charakteristiky pojmu moc je ten, ktorý ju považuje za všeobecne trvalú dominanciu, rozhodujúcu prevahu určitej sociálnej skupiny pri určovaní a riešení podstatných problémov spoločenského života.

B. Kategórie politológie

Východiskovými kategóriami politológie sú *kategórie politiky a politickej moci*.

Politická moc je prejavom, podmienkou a komponentom sociálnej moci ako takej a znamená predovšetkým monopol vládnutia, trvalé ovládnutie štátu a štátnych inštitúcií a zodpovedajúce uplatňovanie vlastných skupinových politických záujmov.

Politická skupina je forma uvedomelého združovania občanov na báze spoločenských politických záujmov, spoločných politických tradícií a hodnôt, relatívne zhodných črt politickej kultúry, existencie všeobecne uznávaného politického vodcu, existencie skupinou prijatej politickej programovej doktríny a podobne.

Politický záujem je východiskom pre vznik a formovanie politickej skupiny, vyjadruje jej zameranosť na určitý druh alebo formu politickej činnosti, vyplýva z uvedomenia si nevyhnutnosti uspokojovať skupinové sociálne a politické potreby nevyhnutné pre normálne fungovanie tejto skupiny v politicky organizovanej spoločnosti, s využitím metód a prostriedkov politickej činnosti zabezpečujúcich získanie alebo podiel na politickej moci.

Politická inštitúcia je dôsledkom procesu inštitucionalizácie politického záujmu určitej politickej skupiny a slúži ako prostriedok na realizáciu tohto záujmu v politickom živote.

Politická strana sa najčastejšie chápe ako spoločenská organizovaná skupina (resp. inštitúcia), prostredníctvom ktorej veľké politickej skupiny alebo ich jednotlivé časti bojujú za uskutočnenie vlastných ekonomických, politických, sociálnych a kultúrnych záujmov. Iná definícia charakterizuje politické strany ako veľké a organizované politickej skupiny, ktoré súperia alebo spolupracujú v oblasti boja o dobytie alebo spravovanie štátnej moci. Tretím najrozšírenejším spôsobom definície politickej strany je ten, ktorý ju považuje za zvláštnu formu a nástroj politického sebauvedomovania sa sociálnych skupín a vrstiev.

Stranícky systém je systém vzťahov medzi všetkými existujúcimi politickými stranami v spoločnosti.

Politický systém sa najčastejšie považuje sa komplex politických vzťahov, ktorý tvoria politické stereotypy a tradície, politické zásady a normy, politické idey a názory, štátne a spoločenské politické organizácie a inštitúcie, prostredníctvom ktorých sa realizuje politická moc.

Politické hnutie je predovšetkým chápané ako proces uskutočňovaný politickými subjektmi, ktorý v organizovanej alebo živej forme zasahuje do oblasti politického života a najmä do oblasti politickej moci. Každé takto chápané politické hnutie sa vedie a uskutočňuje na základe záujmov určitej spoločenskej skupiny. Zároveň pod politickým hnutím rozumieme aj politickú skupinu (resp. inštitúciu) s vlastným politickým programom a cieľmi, často aj s určitým stupňom vnútornej organizovanosti a hierarchie, približujúcu sa svojou podstatou politickým stranám (VPN, HZDS a pod.).

Volebný systém sa najčastejšie charakterizuje ako súhrn takých politických inštitúcií a javov ako sú volebné právo, spôsob podávania kandidátúr, predvolebná kampaň, spôsob určovania volených obvodov, typy a samotný proces volieb a pod.

Medzinárodné politické vzťahy sú súčasťou komplexu medzinárodných vzťahov a vystupujú ako rozporný, historicky podmienený a vyvíjajúci sa systém vzťahov medzi subjektmi tvoriacimi tento vzťah (štáty, národy, zoskupenia štátov, sociálne a politické skupiny, politické strany a hnutia, vládne a nevládne organizácie a pod.).

C. Kategórie politickej sociológie

Politický život znamená súhrn všetkých foriem účasti občanov na politickej činnosti počínajúc účasťou vo formálnych organizáciách a masových hnutiach,

cez verejnú prejavovanie svojich názorov a ovplyvňovanie iných spoločenských skupín, cez účasť v boji o politickú moc až po jej získanie a riadenie.

Verejná mienka je dôležitou súčasťou politického života. Najnovšie politicko-vedné štúdie ju považujú za:

- atribút politiky,
- prvok politického systému spoločnosti,
- zvláštnu politickú inštitúciu,
- špecifickú formu uplatňovania priamej demokracie.

Verejná mienka vyjadruje názory a postoje občanov k činnosti politických strán, hnutí, skupín, inštitúcií a ďalších politických subjektov, k charakteru ich vzájomných vzťahov, je charakteristická psychologickým a prognostickým aspektom.

Politická kultúra je najčastejšie chápaná ako súbor osvojených politických noriem a tradícií, spôsobov myslenia konania a realizácie vzťahov medzi politickými subjektmi. Zároveň politickú kultúru môžeme definovať ako proces vytvárania, uchovávaného a odovzdávania politických hodnôt z generácie na generáciu.

Bežná fáza politického života je charakterizovaná ako situácia sociálneho zmiernu vo vnútropolitickom a zahraničnopolitickom zmysle slova.

Kulminačná fáza politického života je typická zostrením vnútorných a vonkajších rozporov, sprevádzaným radikálnym politickým konaním.

Pod *politickou aktivitou* rozumieme konkrétnu cieľavedomú a uvedomelú činnosť politických subjektov uskutočňujúcu sa prostredníctvom najrozmanitejších metód, spôsobov, foriem a prostriedkov s cieľom významne ovplyvniť politický život spoločnosti, pričom miera tohto vplyvu môže byť rôzna.

Pod *politickými postojmi* najčastejšie rozumieme systém osvojených politických poznatkov a pripravenosť politických subjektov konať v súlade s týmito poznatkami.

Pod *politickým správaním* politických subjektov sa najčastejšie rozumie súhrn konkrétnych prejavov realizácie a uspokojovania politických postojov a názorov, ale tiež politických hodnôt.

Politické hodnoty sa vo všeobecnosti považujú za systém relatívne stálych, prijatých a všeobecne uznávaných politických vzorov politického myslenia a konania.

Politické presvedčenie sa definuje ako systém osvojených politických poznatkov a názorov v ich hodnotovom vyjadrení a zároveň ako vnútorná

pohotovosť, pripravenosť, motív konať okamžite, a to v súlade s týmto presvedčením.

e/ Často sme podrobení kritike, že nedokážeme odhaľovať všeobecné zákonitosti svojej sféry vedeckého výskumu. Všeobecný zákon inštitucionalizácie politického záujmu predpokladá vznik politickej skupiny na báze spoločného, resp. príbuzného politického záujmu. V tomto prípade nebude dôležitý pojem moci a jej ovládnutia, aj keď pôsobí ako tzv. skupinotvorný element. Dôležitý je práve pojem politického záujmu, ktorý zároveň určuje zameranie činnosti politickej skupiny. Moc a jej ovládnutie je len cieľom a dôsledkom činnosti politickej skupiny. Na jej získanie politické skupiny vytvárajú politické inštitúcie v širokom zmysle slova (nielen v zmysle organizácií, ale aj noriem, procesov, hodnôt), ktoré pôsobia ako nástroj na realizáciu cieľa.

V prostredí politickej vedy, v čase post-behaviorálnej revolúcie sa vytvorili predpoklady pre skúmanie všeobecne fungujúceho procesu sociálno-psychologickej selekcie sociálnej, resp. politickej informácie. Osvojovanie politickej informácie naráža vo vedomí jednotlivca na určité selektívne prizmy (stereotypy a tradície, poznatky, potreby a záujmy, hodnoty a hodnotové zamerania, presvedčenia jednotlivca, vrátane vplyvu prostredia). Usudzovanie a osvojovanie si informácií záleží na ich kvalite v tom zmysle, že dokážu doplniť už existujúcu informáciu, alebo existujúcu informáciu rozbiť (urobiť ju neaktuálnou, nepotrebnou) a nahradiť ju novou kvalitou, čím sa formujú postoje osobnosti. Tie sú zároveň spojivom, prechodom od vedomia k praktickej činnosti, na základe presvedčenia, ktoré sa touto cestou formuje.

Princíp fungovania pluralistickej demokracie, zákonitosti demokratickej transformácie, pravidlá vzťahov medzi rôznymi formami politickej moci, proces legitimizácie politickej moci v modernom politickom systéme sú ďalšími z mnohých zákonitostí odhalených v rámci rozvoja a fungovania politológie.

f/ Politika ako typ spoločenskej činnosti a tým súvisiaca politológia ako veda o politike majú celý rad osobitostí, ktoré zásadne odlišujú našu vedu od ostatných spoločenských vied a niekedy sťažujú jej porozumenie, resp. zaradenie politológie ako samostatnej vedeckej disciplíny do systému vied o spoločnosti a človeku.

Politikou je presiaknutý celý spoločenský život, každodenný život všetkých jednotlivcov, či už priamo alebo nepriamo, či si to uvedomujeme alebo nie. Každého z nás sa týka politika štátu v oblasti rodiny, výchovy, vzdelávania, zamestnanosti, sociálnych vecí, poistenia, daní a odvodov, miezd a dôchodkov, zdravotnej starostlivosti, kultúrneho života apod. Či chceme alebo nie, týka sa

nás aj konflikt na Ukrajine, na Blízkom Východe či v Sýrii, takisto sa nás týka severokórejský jadrový program, aj voľby amerického či francúzskeho prezidenta, ale aj Brexit a iné témy vnútornej a zahraničnej politiky. Žiadna iná oblasť spoločenského života nie je tak úzko a všestranne prepletená so životom každého jednotlivca ako politická sféra. Politika dnes zasahuje aj sféry hlbokaj privátnej psychológie a často sa nám zdá, že jednotlivec nemá inú šancu, len sa správať ako „zodpovedné politické zviera“.

Charakteristickou črtou politiky a politológie je *vysoká miera subjektivismu*, resp. rôznorodosť pohľadov na podstatu jednej a tej istej veci v politickej teórii a politickej praxi. To tiež vyplýva z mnohorozmernosti a dynamickosti nášho objektu skúmania. No toto asi v tomto prípade nie je rozhodujúce. Dôležité je, že každý hovorí do politiky. A nie každá reč o politike je politológia. Dokonca ani keď ju hovorí kolega z príbuzného vedeckého odboru. Sme presvedčení, že istá optimálna prítomnosť subjektivismu je pre našu vedu priam žiaduca. Tam, kde sa stretávajú názory a argumenty, tam sa veda cibří a smeruje k pokroku. Je to dialektická zákonitosť, keď boj a jednota protikladov vedú k rozvoju. Nemusíme mať jednotnú definíciu politickej strany či politického systému, ale máme autority, o ktoré sa opierame a máme vlastný úsudok, aby sme sa mohli pohnúť ďalej. Zároveň máme schopnosť zovšeobecnenia a možnosť predložiť vlastný koncept nazerania na podstatu akéhokoľvek fenoménu, ktorý je pre politológiu typický.

Zvláštny vzťah medzi politickou teóriou a politickou praxou vyplýva z vyššie uvedených zvláštností politiky ako sociálnej činnosti a zároveň aj politológie ako vedy o politike. V čom je podstata tejto zvláštnosti? Najúčinnnejšie sa tento vzťah dokumentuje na porovnaní prírodovedeckého a sociálneho experimentu. Fyzik či chemik vedia veľmi presne povedať, čo sa stane pri zlučovaní istého počtu atómov vodíka a kyslíka. Výsledkom tejto chemickej reakcie vždy bude voda. Dokonca, vedia veľmi presne povedať, čo sa stane, ak pri tomto experimente sa zvýši teplota a tlak. Stále to bude voda, no sú plne inými vlastnosťami, ako ju bežne poznáme. Toto prírodní vedci vedia veľmi presne. Skúsme analogickú situáciu skúmať v politickom procese. V parlamentných voľbách v roku 2006 existovalo niekoľko desiatok predpokladov, ktoré politické subjekty by mohli vytvoriť vládu. Zaujímavosťou je, že vládu zostavili tie politické subjekty, s ktorými žiadna výskumná agentúra nepočítala pri zostavovaní vlády. Ďalším relatívne známym príkladom podobnej situácie v spoločensko-vednom výskume je snaha o realizáciu matematického modelu sovietskych vedcov týkajúceho sa predpokladov osídlenia hlavného mesta Sovietskeho zväzu Moskvy. V roku

1972 Moskva mala 7,2 milióna obyvateľov. Predpokladalo sa, že počet obyvateľov v roku 1982 by nemal presiahnuť 8,2 až 8,5 milióna obyvateľov. V skutočnosti v tomto roku Moskva podľa sčítania obyvateľov mala vyše 10 miliónov obyvateľov. Zrejme sa niekde stala chyba. Autori si uvedomovali „záľudnosť“ matematického prognózovania spoločenských procesov, preto niekoľkokrát svoje výpočty upravovali, dokonca za toto svoje snaženie získali najvyššie štátne vyznamenania. Po roku 1982 na tento model abdikovali a pustili sa do matematických výpočtov spochybňujúcich Einsteinovu teóriu relativity. Na tomto poli boli oveľa úspešnejší.

Alebo iný príklad. Jedna z najvyšších politických inštitúcií v štáte si objedná vedecký výskum u profesionálnej výskumnej organizácie. Ak tento výskum má spĺňať naozaj parametre vedeckého výskumu, výskumný tím potrebuje na jeho realizáciu najmenej jeden a pol až dva roky. Teraz si predstavme situáciu, že táto doba uplynie a vedúci výskumného tímu sa vyberie za šéfom štátnej inštitúcie so svojimi výsledkami. Na jeho prekvapenie v kancelárii sedí iný človek (politická elita sa počas volieb vystriedala), ktorý, samozrejme, privíta úsilie vedcov, poďakuje sa, ale v konečnej fáze tento výskum odloží do zásuvky, namiesto toho, aby výsledky použil na zlepšenie výkonu praktickej politiky. Jednoducho o tento výskum táto generácia politikov nemala záujem.

Najpodstatnejšia poznámka k tejto časti textu spočíva v tom, že aj pri najväčšom úsilí spoločenský vedci nedokážu obsiahnuť všetky faktory na to, aby vedeli presne vedecky predpovedať budúci stav vecí. Ovplyvňuje to práve maximálne dynamický a veľmi zložitý objekt nášho výskumu, ktorým je politika. Na druhej strane chýba záujem politikov o výsledky vedeckého výskumu. Preto nemôžeme obviňovať politickú vedu z nedostatkov politickej praxe. V politike totiž pôsobia tri skupiny ľudí. Predovšetkým sú to politickí programátori (politická elita), ktorí určujú smerovanie spoločnosti. Druhým subjektom je masa obyvateľstva, ktorá v modernom politickom systéme nepôsobí iba ako objekt politiky, ale predovšetkým ako subjekt, respektíve jeden z tvorcov politiky. Demokracia vyžaduje aktívneho občana. Treťou skupinou pôsobiacou v politike sú vedci, ktorí skúmajú politiku. Je to malá skupina. Títo traja aktéri politiky vôbec nemusia mať rovnaké názory a postoje pri vytyčovaní politických cieľov a hľadaní spôsobov ich realizácie. Istý konsenzus by však mal existovať.

Zdanlivá nespôsobilosť robiť experiment. Naozaj? No, pokiaľ ho budeme chápať ako hru s osudmi miliónov obyvateľov, potom tento typ experimentu sme odmietli. Je nepredstaviteľné, aby vedec - výskumník predstúpil pred Národnú radu Slovenskej republiky a požiadal poslancov, aby sa vzdali svojich

mandátov, pretože on sa rozhodol pokusne zaviesť v spoločnosti neobmedzenú diktatúru jednotlivca s tým, že ide skúmať, ako na to budú ľudia reagovať. Experiment však spočíva v umelom zavádzaní experimentálnych premenných do života skúmanej komunity, vytváraní umelých, resp. laboratórnych podmienok a na ich základe získavaní relevantných informácií o správaní sa respondentov. Nezávislá experimentálna premenná je faktor, ktorý výskumník zavedie do života skúmanej spoločenskej skupiny a pozoruje, ako sa mení jej správanie a správanie jednotlivých členov. Zároveň existuje aj pojem závislej experimentálnej premennej, pod ktorou rozumieme jav, ktorý je vyvolaný pôsobením nezávislej premennej. Samozrejme, veľmi dôležitú úlohu hrá v tomto prípade aj prostredie, v ktorom sa experiment vykonáva. Samotné prostredie môže niekedy zohrať úlohu nezávislej experimentálnej premennej. Nie je náhodou v tomto duchu aj výskum verejnej mienky určitým druhom experimentu (ako by si volil, keby boli voľby zajtra)? Položením výskumnej otázky anketár vlastne modeluje umelú situáciu a snaží sa zistiť, ako by sa rozhodli jeho respondenti. Neuzatvárajme sa do kliše, využívajme všetko, čo nám naši respondenti sú schopní a ochotní ponúknuť.

g/ Ako je to s popularizáciou našej vedy? Sami pred sebou jej nemusíme robiť reklamu. Postavenie politologických tém v štruktúre vzdelávania na základných a stredných školách je veľmi variabilné. Stále platí, že učitelia na stredných školách v rámci celého stredoškolského štúdia majú právo hýbať 30 % obsahu náuky o spoločnosti. Žiaľ, politologické, ekonomické, právne a sociologické aspekty tohto obsahu často vypadávajú pre ich údajnú náročnosť. Je to dané aj feminizáciou školstva, keď sa skôr prikláňame k preferencii etickej a estetickéj výchovy, výchovy k rodine a rodičovstvu, náboženstvu apod. Zostáva tak iba filozofický rámec, najčastejšie v poslednom ročníku stredoškolského štúdia.

Pred niekoľkými rokmi sa na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici uskutočnil pokus – stretnutie vysokoškolských pedagógov, odborníkov z krajských metodických centier a vyučujúcich náuky o spoločnosti a dejepisu zo stredných škôl. Učitelia povedali, čo ich trápi a čo chcú od vysokých škôl, vysokoškolskí pedagógovia a vedeckí pracovníci ich oboznámili o vlastných predstavách vzájomnej kooperácie, čo reflektovali predstavitelia metodických centier a zapracovali tieto závery do vlastnej činnosti. Výsledkom dvoch stretnutí v Banskej Bystrici a v Prešove je systém vzdelávania učiteľov stredných škôl, vysoká úspešnosť absolventov týchto škôl na prijímacích pohovoroch na vysoké školy, kvalita týchto študentov počas ich štúdia na vysokej škole a úspešné zaradenie sa do praxe po jej absolvovaní.

Záver

Určite nastal čas založiť, resp. znovu naštartovať a podporiť energické občianske združenie na podporu politológie. Na dobrovoľnej báze by združovalo študentov, pedagógov, vedeckých pracovníkov, ale aj priateľov politológie a ostatných príbuzných vedeckých disciplín, najmä z oblasti verejnej politiky a verejnej správy a teórie a praxe medzinárodných vzťahov. Začal by fungovať verejný subjekt, ktorý bude schopný komunikovať s podobnými organizáciami filozofov, historikov, sociológov, ekonómov, pedagógov, psychológov fungujúcimi na Slovensku, zároveň by to bol aktér, ktorý vstupuje do spoločných projektov so zahraničnými profesionálnymi organizáciami podobného typu. Je nevyhnutná vzájomná komunikácia dovnútra a navonok najmä preto, že táto komunita nie je až taká početná, aby sa izolovala. Poslanie politológie je predsa úplne iné a spočíva v sociálnej angažovanosti, ktorá môže nadobudnúť rôzne podoby.

Využime rastúcu dôveru a záujem médií a ich hlad po odbornom stanovisku. Dnes naozaj vzniká situácia, že nedokážeme poskytnúť dostatok odborníkov na konkrétne témy pre tých, ktorí ich dokážu najefektívnejšie sprostredkovať čo najširšej verejnosti. Na druhej strane politológ nie je osoba, ktorá by bola schopná zaujať odborné (rozumej – vedecké) stanovisko ku každej téme. Každý z nás sa predsa špecializuje na konkrétnu oblasť svojho záujmu, ktorá tvorí jadro našej vedecko-výskumnej činnosti. Takisto však máme právo a povinnosť vyjadrovať sa aj ako občania tohto štátu k projektom a zámerom praktickej politiky, najmä keď identifikujeme narušenie všeobecných zásad, noriem a hodnôt modernej spoločnosti, odchýlky od prijateľného výkyvu pomyselného ekvilibria, ktoré je predzvesťou rozsiahlych kríz v oblasti vnútornej a zahraničnej politiky.

Literatúra:

- Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov*. 2016. [online] Lepšie školy. Dostupné na internete:<<http://www.lepsieskoly.sk>>.
- KULAŠÍK, P. – TÓTH, R. 1998. Úvod do politológie. Liptovský Mikuláš: TATRA revue. 1998. 163 str. ISBN 80-967988-5-5.
- NAGYOVÁ, S. 2015. Školy posielajú na trh veľa nepotrebných absolventov. In *Pravda*, 13.2. 2015.

- Nezamestnanosť - absolventi*. 2016. [online] ÚPSVAR. Dostupné na internete: <http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky/kopia-2015.html?page_id=620540>.
- OBRADOVIČ, F. – GARAJ, P. 2017. Krajina bez ambícií je odsúdená na priemernosť. In *Trend*, 2/2017.
- ONDRIA, P. 2010. Teórie a metódy empiricko-analytický orientovanej politickej vedy. Zvolen: Bratia Sabovci. 2010. ISBN 978-80-8083-940-6.
- Profesori vysokých škôl*. 2016. [online] Minedu. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/professori-vysokych-skol/>>.
- Rebríček vysokých škôl na Slovensku*. 2016. [online] Profesia, 21.6.2016. Dostupné na internete: <<http://firma.profesia.sk/rebricek-vysokych-skol-slovensku-ekonomov-informatikov-technikov-vyhľadavaju-zamestnavatelia/>>.
- SCHMITT, C. 2007. Pojem politična. Brno – Praha: CDK/OIKOYMENH, 2007.
- Strana SaS*. 2016. [online] facebook, 16.2.2016. Dostupné na internete: <<https://www.facebook.com/stranasas/videos/10153310325957231/>>16.2.2016.
- Štatistická ročenka vysoké školy*. 2016. [online] CVTISR, 31.10.2016. Dostupné na internete: <http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-ostkolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-vysoke-skoly.html?page_id=9596>.